

Kesäihottuma

Suomen Hevostietokeskus ry, Tallit mobiiliaikaan hanke.
Tietosivu on päivitetty osana Solmut auki -hanketta.
4.6.2018:täydennetty osio ”Hoito: Autoseerumin lipidit”.

ELL Marja Bergström ja FT Minna-Liisa Heiskanen

Kesäihottuma on hevosen yleisin allerginen, kutiseva ihottuma. Kutina, harjan ja hännän ihon paksuuntuminen, haavautuminen, vetistäminen, hilseily ja jousien katkeilu kutisevan ihon hankaamisen vuoksi vaihtelevat polttiaisten esiintymisen mukaan. Tautia on kutsuttu myös jousikutkaksi, ja siitä kärsiviä hevosia hankureiksi. Englanninkielisiä nimityksiä ovat sweet itch, summer eczema tai insect bite hypersensitivity. Sairaus on yleinen monilla hevosroduilla kuten suomen-, islannin ja friisiläisissä hevosilla sekä monilla poniroduilla.

Sairauden syyt:

Sairauden taustalla on sekä perimä, mistä syystä sairauden esiintyminen vaihtelee suvuittain, että ympäristötekijät. Perimän osuutta on ollut vaikea selvittää, koska vasta herkistyminen pureville hyönteisille, yleensä polttiaisille, mäkäröille ja pistokärpäsilä ja erityisesti niiden syljelle, aiheuttaa sairauden puhkeamisen. Polttiaisten levittämän *Oncocerca*-loisen eli niskasidemadon tiedetään voivan myös aiheuttaa hevosella kaulalla, päässä ja vatsan alla ihottumaa, mutta loisen esiintymisestä ja yleisyydestä Suomessa ei ole olemassa kovin paljon tutkimustietoja. Diagnoosin tekeminen perustuu oireisiin ja muiden tekijöiden kuten ulkoloisten, rehun ja auringonvalon aiheuttamien ihottumien poissulkemiseen, ja siihen, auttaako polttiaisaltistuksen vähentäminen.

Ehkäisy:

Hyönteisylherkkyydestä kärsivät hevoset tulisi suojata polttiaiselta aikaisesta keväästä syksyyn saakka. Hevosen pitäminen tallissa yöaikaan vähentää altistumista niille polttiaisille, jotka eivät lennä pimeässä. Polttiaisten ja muiden pistävien hyönteisten pääsy talliin korvausilman mukana voidaan estää tiheillä hyönteisverkoilla ja tuulettimien avulla. Riittävän voimakas huippuimuri poistoilmatorvessa vie sisään päässeet pienikokoiset hyönteiset poistoilman mukana ulos.

Tuulisella, kylmällä ja sateisella säällä polttiaisia on liikkeellä vähemmän kuin lämpimällä ja kuivalla. Erityisen, polttiaisilta suojaavan loimen käytöllä voidaan vähentää polttiaisaltistusta. Loimen käyttöön voidaan yhdistää torjunta-aineita. Pyretriinit ovat luonnossa esiintyviä, luomuviljelyssäkin sallittuja aineita, jotka valitettavasti hajoavat auringonvalossa nopeasti, ja saattavat olla allergeenisia. Pyretroidit ovat synteettisiä, vähemmän allergisoivia ja pysyvämpiä yhdisteitä; niihin kuuluu mm. permetriini ja deltametriini, joita on saatavissa hevosille.

Näillä valmisteilla ei ole todettu oikein käytettynä juurikaan haittavaikutuksia, mutta on kuitenkin muistettava, että valmisteet, jotka eivät aiheuta haittaa ehjällä iholla, voivat aiheuttaa kirvelyä ja hankaamisen pahentumista limakalvoille, silmiin tai rikkoontuneelle iholle joutuessaan. Yrttivalmisteita, etikkaa, pikiöljyä, teepuuöljyä tai näiden seoksia tulee myös käyttää varoen, koska nekin saattavat olla allergeenisia ja ihoa voimakkaasti ärsyttäviä. Niiden tehoa ei ole tutkittu, mutta niitä saatetaan suositella kesäihottuman hoitoon.

Hyönteis- ja ihottumaloimia on olemassa monenlaisia, ja niitä käytettäessä on tärkeää seurata, etteivät ne purista, hankaa tai kuumene sisältä liikaa. Seeprakuvioisten loimien tai vaihtoehtoisesti glyseriinisäippualla pois pestävien valkeiden seeparaitojen iholle maalaamisen on oletettu vähentävän polttiaisten määrää iholla.

Syyksi on arveltu joko valkoisten raitojen optisia ominaisuuksia tai tummien ja valkoisten raitojen lämpötilaeroa, joka aiheuttaa ilman liikettä aivan ihon pinnassa.

©Suomen Hevostietokeskus ry. Tekstin ja kuvien julkaiseminen ja kopiointi ilman lupaa on kielletty.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Hoito:

Parantavaa hoitoa ei ole.

Kortikosteroidit, kuten prednisoloni, vähentävät tulehdusreaktioita ja helpottavat iho-oireita. Pitempään käytettynä niillä on kuitenkin sivuvaikutuksia, ne mm. altistavat kaviokuumeelle.

Histamiinin käänteisagonistit (ent. antihistamiinit) kuten setiritsiini (Zyrtec) ja klorfeniramiini vähentävät kutinaa ja ihon punoitusta noin viiden-kahdeksan tunnin ajan. Setiritsiinilla ei ole todettu juurikaan haittavaikutuksia.

Öljyt ravintolisinä? Pellavaöljyllä ja pellavansiemenrouheella ja Omega-3 rasvahapporavintolisillä on saatu jonkinasteista tehoa ilman haittoja.

Autoseerumin lipidit: Eläinlääketieteen tohtori Raija Hallamaan väitöstutkimus osoitti, että hevosen omasta seerumista tehtävä seerumivalmiste saattaa olla tehokas hoito kesäihottumassa. Hallamaan tutkimuksessa havaittiin, että kesäihottumaa sairastavilla hevosilla on poikkeava seerumin fosfolipidiprofiili, joka muuttuu oireiden lievenemisen myötä, ja että fosfolipidejä sisältävää valmistetta voidaan käyttää allergisen ihosairauden hoitoon ilman sivuvaikutuksia. Fosfolipidit ovat seerumin rasvoja, jotka osallistuvat useisiin elimistön puolustusjärjestelmän reaktioihin. Suun kautta annetun seerumivalmisteen käytöstä kerättiin kokemuksia 12 vuoden ajan ja omistajien kokemuksen mukaan 70 % hevosista sai hoidosta apua.

Ruotsissa islanninhevosilla ja exmoorinponeilla on todettu tiettyjen geenialueiden olevan yhteydessä sairastumisherkkyteen ja sairauden vakavuusasteeseen. Nämä geenialueet sijaitsevat kromosomissa 20 ja säätelevät valkosolujen pinnalla olevia, vieraita aineita tunnistavia ja solun puolustusmekanismeja tehostavia valkuaisaineita, ELA-antigeneja. Ihmisellä vastaavat HLA-tyypit ovat yhteydessä atooppiseen ihottumaan.

Mikäli jalostusta voitaisiin ohjata niin, että riskigeenien homotsygotiaa vältettäisiin, kesäihottuman esiintymisen todennäköisyyttä voitaisiin vähentää. Geenitesteillä ei vielä pystytä sairastumisen todennäköisyyttä arvioimaan, mutta on selvää, että ainakin kutisevien yksilöiden käyttöä jalostuksessa tulisi välttää.

Kuvissa tyypillisiä kesäihottuman aiheuttamia ihomuutoksia.

©Suomen Hevostietokeskus ry. Tekstin ja kuvien julkaiseminen ja kopiointi ilman lupaa on kielletty.